

Lausunto

Helsinki 20.11.2023

**Opetus- ja kulttuuriministeriö**

**Viite:** Kysely T&K-rahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta

**Asia:** SOSTEn vastaus kyselyyn

Kysymyksiin vastattu otakantaa.fi-palvelussa <https://www.otakantaa.fi/fi/hankkeet/971/>.

*SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.*

Lisätietoja: erityisasiantuntija Ari Inkinen, [ari.inkinen@soste.fi](mailto:ari.inkinen@soste.fi)

**SOSTE**

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry  
SOSTE Finlands social och hälsa rf  
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

[www.soste.fi](http://www.soste.fi)

## Kysely T&K-rahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta

### Mitä T&K-rahoituksen monivuotisessa suunnitelmassa tulisi erityisesti huomioida?

Yhteiskunnallisten haasteiden innovatiivinen ratkaiseminen vaatii perusteellista ymmärrystä ilmiöistä, osaamista, sekä uudenlaisia yhteistyö- ja toimintatapoja. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta korostaa tuoreessa lausunnossaan TKI-politiikassa monialaisuuden lisäämisen merkitystä ja ehdottaa sosiaalisten ja yhteiskunnallisten innovaatioiden tukemista, mikä tehostaa myös teknologisten innovaatioiden vaikutusta.

Yhteiskunnalliset haasteet ovat monimutkaisia ja niiden ratkaisu edellyttää julkisten, kaupallisten ja yleishyödyllisten toimijoiden yhteistä panosta. Kansalaisjärjestöjen tulee olla aktiivisesti mukana T&K-suunnitelmissa, erityisesti ilmiölähtöisessä työskentelytavassa, innovaatioekosysteemien rakentamisessa ja monialaisessa sekä monitasoisessa yhteistyössä. T&K-toiminta ei voi perustua vain yhteistyöhön kaupallisten toimijoiden (yritykset) kanssa, myös yleishyödylliset toimijat (järjestöt) tulee tunnistaa.

Isoja yhteiskunnallisia haasteita voidaan ratkaista riittävän tehokkaasti vain, jos ilmiölähtöinen työskentelytapa on keskiössä. Tämä tarkoittaa, että lähestymistavassa keskitytään ymmärtämään ja ratkaisemaan kokonaisia ilmiöitä monitahoisesti, ylittäen perinteiset ala- ja sektorirajat. Ilmiölähtöisyys vaatii eri toimijoiden, kuten hallinnon, yliopistojen, oppilaitosten, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja yksittäisten kansalaisten, välistä tiivistä yhteistyötä ja tiedon jakamista. Lisäksi se edellyttää monialaista osaamista ja joustavia toimintamalleja, jotka mahdollistavat nopean reagoinnin muuttuviin olosuhteisiin ja tarpeisiin. Tämä lähestymistapa auttaa tunnistamaan ja hyödyntämään eri sektoreiden vahvuuksia ja osaamista, mikä puolestaan edistää kokonaisvaltaisia ja kestäviä ratkaisuja yhteiskunnan suuriin haasteisiin.

Kansalaisyhteiskunta ja sen toimijat eivät ole saaneet riittävästi huomiota nykyisessä tutkimus-, kehitys- ja innovaatioekosysteemissä, vaikka niiden rooli yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämisessä on merkittävä. Julkisen hallinnon T&K-politiikan olisi tärkeää tunnustaa ja vahvistaa kansalaisjärjestöjen merkitystä tässä kontekstissa. Esimerkiksi eOppiva tarjoaa julkiselle hallinnolle ja yritysten henkilöstölle työkaluja ymmärtää kansalaisjärjestöjen roolia paremmin.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt (sote-järjestöt) ovat vuosien ajan tehneet arvokasta työtä hyvinvointia ja terveyttä edistävien innovaatioiden parissa, mutta tämä työ on jäänyt vähälle huomiolle kansallisessa TKI-politiikassa. Tämä on merkittävä puute, sillä sote-järjestöillä on ainutlaatuista asiantuntemusta ja käytännön kokemusta, joka voisi auttaa muotoilemaan tehokkaampia ja kohdennettuja terveys- ja hyvinvointistrategioita. Niiden osallistuminen TKI-toimintaan voisi tarjota uusia näkökulmia ja ratkaisuja, joilla on suora vaikutus kansalaisten elämänlaatuun. Sen vuoksi on tärkeää, että sote-järjestöjen rooli ja panos tunnustetaan ja integroidaan osaksi laajempaa kansallista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiostrategiaa. Tämä edellyttää politiikan ja rahoitusmekanismien muokkaamista niin, että ne tukevat sote-järjestöjen osallistumista ja roolia innovaatiotoiminnassa, sekä edistävät niiden yhteistyötä muiden sektorien toimijoiden kanssa.

## **Kysely T&K-rahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta**

### **Mitkä ovat T&K-suunnitelman keskeisimmät toimenpiteet osaamistason noston, TKI-toiminnan kunnianhimon tason lisäämisen sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyön vahvistamiseksi?**

Rahoituksen kohdentamisessa tukee keskittyä entistä vahvemmin ilmiöiden ratkaisemiseen, tukien ilmiöpohjaisia, laaja-alaisia TKI-ekosysteemejä, joissa yhdistyvät julkisten, kaupallisten ja yleishyödyllisten toimijoiden voimavarat ja osaaminen. Tämä tarkoittaa resurssien kohdentamista sellaisiin hankkeisiin, jotka eivät rajoitu vain toimialakohtaisiin haasteisiin, vaan keskittyvät laajempiin ilmiöihin ja niiden ratkaisuihin. Valtionrahoitusta tulee kohdistaa innovaatioklustereihin ja yhteistyöverkostoihin, joissa eri toimijat voivat työskennellä yhdessä monimutkaisten ilmiöiden ymmärtämiseksi ja tehokkaiksi ratkaisuuksi muuttamiseksi. Tämän lähestymistavan avulla pyrimme luomaan kokonaisvaltaisia ja kestäviä ratkaisuja, jotka vastaavat nykypäivän moninaisiin haasteisiin.

Tuottavuuden kasvu perustuu innovaatioihin ja innovaatioita tekevät ja käyttöönottavat ihmiset.

Sote-järjestöt, toimiessaan innovaatioalustoina, ovat kehittäneet monia ratkaisuja, kuten neuvolatoiminnan, mutta ne ovat toimineet suurimmaksi osaksi erillään muista TKI-toimijoista. On tärkeää, että sote-järjestöjen rooli tunnustetaan ja niiden TKI-toiminnan rahoitus pohjaa vahvistetaan. Tämä ei ainoastaan tue niiden toimintaa vaan myös edistää niiden osallistumista laajempiin innovaatioekosysteemeihin. Lisäksi sote-järjestöjen syvä ymmärrys sosiaalisista ongelmista ja kohderyhmistä on arvokasta, kun tavoitteena on vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia ja vähentää sosiaalisia ongelmia TKI-politiikan avulla.

### **Missä aikajärjestyksessä T&K-rahoituksen lisäyksiä tulisi mielestäsi kohdentaa?**

On tärkeää, että kiireellinen rahoitus suunnataan ensisijaisesti toimiin, jotka tukevat yhteiskunnan perustason hyvinvointia ja vähentävät sosiaalisia ongelmia. Tämä tarkoittaa investointien kohdentamista sellaisiin hankkeisiin, jotka edistävät yhteiskunnallista osallisuutta, lisäävät luottamusta järjestelmiin ja demokraattisiin prosesseihin. Tällainen strateginen rahoitus voi luoda perustan kestäväälle talouskasvulle ja yhteiskunnalle, jossa ihmiset kokevat kuuluvansa yhteen.

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen kohdentamisessa on tärkeää hyödyntää tutkittua tietoa ja tehdä perusteellisia ennakkovaikutusten arviointeja. Investointien kustannus-hyötyanalyysi tulisi tehdä sekä laajassa (makrotasolla) että yksityiskohtaisessa mittakaavassa (mikrotasolla), ottaen huomioon sekä pitkän että lyhyen aikavälin vaikutukset.

### **Puuttuuko ensimmäisestä, parlamentaarisen TKI-työryhmän laatimasta T&K-rahoituksen pitkäjänteisestä suunnitelmasta tai hallitusohjelman kirjauksista mielestäsi jotain olennaista?**

BKT:n käyttö ainoana mittarina T&K-toiminnan hyödyn arvioinnissa on ongelmallista useista syistä. Ensinnäkin BKT mittaa vain kansallisen tuotannon ja kulutuksen määrää, mutta ei ota huomioon kasvun laatua. Kaikki toiminta, jopa hyvinvoinnille

## **Kysely T&K-rahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta**

haitallinen, kasvattaa BKT:ta, jolloin se ei anna todellista kuvaa talouden terveydestä tai hyvinvoinnin tasosta. Nopea BKT:n kasvu voi olla merkki kestävämmästä taloudesta kehityksestä, sillä se usein kannustaa luonnonvarojen tuhlaamiseen ja epäinhimillisiin työoloihin.

Suomessa on havaittu, että BKT:n kasvu ei ole korreloinut hyvinvoinnin kasvun kanssa. Sen sijaan BKT:n kasvu on lisännyt luonnonvarojen kulutusta ja päästöjä, eikä se ota huomioon tuloeroja tai kerro perustarpeiden täyttymisestä tai työllisyydestä. Esimerkiksi Uusi-Seelanti on jo hylännyt BKT:n talouden mittarina ja siirtynyt hyvinvointibudjettiin.

Yleisesti, BKT:n rajoitteet on tiedostettu laajasti ja on kehitetty vaihtoehtoisia indikaattoreita. Aidon kehityksen indikaattori GPI ottaa kattavammin huomioon hyvinvoinnin ulottuvuudet, sisältäen talouskasvun sosiaaliset ja ekologiset kustannukset. GPI:n mukaan hyvinvointi Suomessa on heikentynyt 1980-luvulta lähtien kasvavien tuloerojen, talouden elämänlaatua heikentävien vaikutusten ja ympäristöhaittojen vuoksi. Samaa osoittaa kestävä taloudellisen hyvinvoinnin indikaattori ISEW, joka mittaa kuluttajien hyvinvointia paremmin kuin BKT. Näiden syiden vuoksi Suomessakin olisi syytä siirtyä pois BKT:sta ensisijaisena kehityksen mittarina.

### **Mitä politiikkatoimia tarvitaan?**

Tuottavuuden kasvu perustuu innovaatioihin ja innovaatioita tekevät ja käyttöönottavat ihmiset.

Jos haluamme vahvistaa Suomen talouskestävyyttä ja vastata T&K-toiminnalla aikamme yhteiskunnalliseen haasteeseen, tulisi yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytyksiä luoda ratkaisemalla yhteiskunnallisia ilmiöitä, esimerkiksi yksinäisyys, nuorten aikuisten mielenterveysongelmat, työvoiman saatavuus- ja kohtaanto-ongelmat.

Esimerkiksi yksinäisyys on yksi Suomen keskeisimmistä sosiaalisista ongelmista, jonka ratkaisemiseen tarvitaan kaikkia yhteiskunnan toimijoita, sekä uusia sosiaalisia innovaatioita. Erityisesti kansalaisjärjestöissä tehdään hartiavoimin töitä tämän ilmiön parissa. Siksi tämänkaltaisten sosiaalisia ongelmia koskevissa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeissa järjestöjen panostus on merkittävä ja tulisi huomioida osana muita toimijoita.

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta toteaa lausunnossaan TKI-politiikan ja -rahoituksen monialaisuuden lisäämistä ja niin kutsuttuja pehmeitä innovaatioita sekä niitä kärkeknologioita, joissa Suomella on erityistä vahvuutta ja edelläkävijyyttä, radikaaleja innovaatioita sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista.

### **Millaista vaikutusta tulisi saada aikaan?**

Vaikutusten tulisi olla sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestäviä, eli toteuttaa hyvinvointitalouden mallia, kuten STM:n 8.3.2023 toimintaohjelmassa "Hyvinvointitalous osaksi päätöksentekoa ja kestävyuden tarkastelua" esitetään. Tämän

## **Kysely T&K-rahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta**

saavuttaminen edellyttää selkeiden kriteerien luomista, joiden avulla voidaan arvioida vaikutuksia näillä kolmella kestävyden ulottuvuudella. Arvioinnissa on tärkeää hyödyntää monimenetelmällisyyttä, joka mahdollistaa sekä määrällisten että laadullisten mittareiden käytön. Määrälliset mittarit voivat tarjota konkreettista tietoa taloudellisista vaikutuksista ja trendeistä, kun taas laadulliset mittarit auttavat ymmärtämään sosiaalisten ja ekologisten vaikutusten syvällisempiä ulottuvuuksia. Tämän lähestymistavan avulla voidaan varmistaa, että kaikki kestävä kehityksen näkökulmat huomioidaan päätöksenteossa ja että hyvinvointitalouden periaatteet ohjaavat toimintaa kokonaisvaltaisesti.